

PFU-SAK NR. 221/14

KLAGER: Adv. Dan Femoen pva. klienter
ADRESSE: Dialog Advokater AS, Pb. 55 Sentrum, 5803 Bergen
TELEFON: 979 78 768 / 400 04 492
PUBLIKASJON: Bergensavisen
PUBLISERINGSDATO: 06. og 27.06.2014
STOFFOMRÅDE: Diverse
GENRE: Nyhetsartikler
SØKERSTIKKORD: Saklighet og omtanke, dekning for titler, rette feilaktige opplysninger, samtidig imøtegåelse, tilsvare, lenking
REGISTRERT: 28.07.2014
BEHANDLET I SEKR.: 01.08.2014; tilsvarestrunden innledet
BEHANDLES I PFU: 28.10.2014
FERDIGBEHANDLET:
BEHANDLINGSTID: 90 dager
KLAGEGRUPPE: Næringsdrivende (advokatklage)
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
RETTSBEHANDLING:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER:

SAMMENDRAG:

Bergensavisen (BA) publiserte fredag 6. juni 2014 en nettartikkel med tittelen «33 millioner i svart omsetning i utelivet». I ingressen het det:

«En av fem utesteder i Bergen får refs av revisor for skattejuks, mens Skatt Vest avdekket 33 millioner i svart omsetning.»

Artikkelen var illustrert med et interaktivt kart som viste hvem som hadde fått revisoranmerkninger. I en ramme som var satt inn i kartet, var det listet opp en rekke navn under tittelen «**Verstingene:**». (Denne tittelen ble senere endret til «Disse eierne har flest revisor-anmerkninger:»).

Under kartet og over brødteksten var det satt inn en forklaring til det interaktive kartet:

«Klikk på utestedene i kartet i toppen for å se revisoranmerkninger i perioden 2010–2012, samt nøkkeltall (rød=har anmerkninger, grå=har ikke anmerkninger. Eierlisten er også klikkbar.»

Derpå fulgte brødteksten, som i første del omtalte et samarbeidsprosjekt, kalt «Stopp i tide», mellom politiet, Skatteetaten, Nav, Mattilsynet og kommunens Kontor for skjenkesaker. Det fremgikk at prosjektet blant annet har fått Skatt Vest til å konsentrere seg ekstra mye om Bergen de siste tre årene, og at Kontor for skjenkesaker i fjor utførte 1244 kontroller av steder med skjenkebevilling. Om Skatteetatens kontroller het det:

«– Skatteetaten har gjennomført 56 kontroller i Bergen kommune siden 2011. I kontroller med fokus på etterberegninger, er det foreslått inntektsøkning på 33 millioner kroner og avgiftsøkning på fem millioner kroner, sier underdirektør Jostein Rene i Skatt Vest.»

Under mellomtittelen «De fleste får refs av revisorer», ble det opplyst:

«En gjennomgang BA har foretatt, avdekker at 67 av 124 selskaper i utelivsbransjen i Bergen har fått revisoranmerkninger de siste tre årene. Det meste dreier seg om at årsoppgjøret ikke er avgitt innen lovens frist eller usikkerhet vedrørende fortsatt drift. Nær én av fem (22 virksomheter) synder når det gjelder skattetrekk. Enten er ikke skattetrekk på lovpålagt vis satt inn på egen konto eller så er ikke skatt fullt innbetalt, påpeker revisorene.

Åtte serveringssteder får kritikk for ulovlig lån til aksjonærer, daglig leder, styremedlem eller andre.

– Du kan se på revisjon som et renovasjonssystem. Et av formålene er å rydde opp i useriøse aktører, sier Per Hanstad, administrerende direktør i Den norske Revisorforening.»

I teksten svarte også direktøren i revisorforeningen blant annet på hvilke konsekvenser avvik kan få:

«– Revisoranmerkningene er et varsel til omverden og de som skal gjøre forretninger med selskapet. Dersom selskapet ikke rydder opp i forholdene anmerkningene gjelder, er konsekvensen at revisor trekker seg, svarer Hanstad.»

For øvrig uttalte Hanstad seg også generelt om ulovlige lån, mens Rene i Skatt Vest hevdet at «**betydelig kontantomsetning er roten til mye vondt i bransjen**». Videre fremgikk det at også Mattilsynet «**har gjort alarmerende funn**», samt at utelivsbransjen vil være et satsningsområde for Arbeidstilsynet i 2015.

Under mellomtittelen «Sårbare grupper» ble temaet menneskesmugling berørt:

«Papirløse innvandrere (uregistrerte innvandrere eller innvandrere med endelig avslag på asylsøknad) utgjør en gruppe som kan være sårbar for utnyttning av andre i form av tvangsarbeid eller tvangstjenester som narkotika eller vinningskriminalitet, mener politiet. En som har jaktet på menneskehandlere i en årrekke er Rudolf Christoffersen, konstituert statsadvokat i Hordaland.

– Jeg kjenner ikke til at vi har hatt saker som omhandler menneskehandel eller tvangsarbeid relatert til serveringssteder i Bergen. Men det kan være en flytende grense mellom menneskehandel og sosial dumping. Avgjørende vil være graden av utnyttning og om personen er utnyttet i en sårbar situasjon.

– Finanskrisen i Sør-Europa har økt faren for menneskehandel og tvangsarbeid, noe etatene som har ansvar for å avdekke dette må være bevisst på, sier Christoffersen.

Politiet i Bergen har få eller ingen indikasjoner på at organiserte, kriminelle nettverk opererer i utelivet i byen. – Vi har ikke hatt storaksjoner mot noe sted i utelivsbransjen. Får vi noe håndfast, vil vi gjøre noe med det, sier seksjonsleder for organisert kriminalitet i Hordaland politidistrikt, Jørn Solsvik.»

I denne sammenheng ble også en Fafo-rapport om utelivsbransjen omtalt, og BA refererte ulike fakta rapporten pekte på, som at bransjen kjennetegnes av «**at mange selskaper opprettes og legges ned**».

Fredag 27. juni 2014 publiserte BA en ny nettartikkel med tittelen «**Gjemmer seg for politiet etter at 287.500 kroner forsvant**». Her ble det lenket til artikkelen publisert tre uker tidligere. I ingressen til denne nye artikkelen, sto det:

«Konkursryttere. Underslag. Bedrageri. Flukt til utlandet. Skurkestrekene står i kø i serveringsbransjen i Bergen.»

Videre het det:

«BA har studert 68 serveringsvirksomheter i Bergen som er slått konkurs de siste fem årene. Hvis funnene er noenlunde representative, er det urovekkende mange lovbryttere i bransjen.»

Også i tilknytning til denne artikkelen var det satt opp et interaktivt kart hvor man kunne klikke seg inn på de ulike utestedene som var markert i kartet, for å finne nøkkeltall og bedriftens utvikling.

KLAGEN:

Klager er to av de navngitte på listen under tittelen «Verstingene» i artikkelen publisert 6. juni 2014. Det klages via advokat. Slik klagerne ser det, gir den først publiserte av de to påklagede artiklene, «et meget spekulativt og uriktig inntrykk av klager[ne]». Klagernes advokat anfører: «Det fremstilles som om klager[ne] driver med 'skattejuks' og 'svart omsetning' i stor stil. Dette har ikke noe rot i virkeligheten og er direkte injurierende og skadelig for klager[ne] selv og for de selskapene [de] er involvert i.» Det understrekes at klagerne aldri har vært involvert i noen av de forhold som artikkelen knyttes opp mot. Etter klagernes mening vil imidlertid leseren koble navnelisten til de nevnte kriminelle handlingene i artikkelen.

Det opplyses at klagerne har fått revisoranmerkning «for å ha levert regnskap etter lovens frist», men at dette skal skyldes «en overarbeidet regnskapsfører», som for øvrig også har tatt «det hele og fulle ansvaret for dette i brev til leder Gro Gaarder ved Kontor for skjenkesaker i Bergen kommune.»

Av klagen fremkommer det også at en av klagerne var i kontakt med Bergensavisen etter publisering «for å gi sitt tilsvarende», men at dette ble avvist av sjefredaktøren slik: «*Artikkelen du viser til har vært gjenstand for grundig intern debatt og vurderinger før publisering. Vi kan ikke se at artikkelen bryter med god presseskikk, og vil følgelig ikke endre verken overskrift eller annet innhold.*» Det opplyses imidlertid at Bergensavisen endret navnet på listen fra «Verstingene» til «Disse eierne har flest revisor-anmerkninger». Klagernes advokat anfører: «[D]ette godtgjør på ingen måte overtrapet som her har blitt gjort. Mine klienter knyttes fortsatt opp imot svart omsetning og skattesnusk.»

Slik klagerne ser det, er saken derfor uriktig, unødvendig spekulativ og kun fremstilt fra en synsvinkel. Videre mener klagerne at det ikke er dekning for overskriften, at klagerne skulle

vært kontaktet for kommentarer, og at redaksjonen skulle «undersøkt nærmere hva saken egentlig dreier seg om».

Når det gjelder den oppfølgende artikkelen som også påklages, reagerer klagerne her på lenkingen. Etter klagerne mening blir de derigjennom på nytt knyttet til «grove økonomiske misligheter og andre 'skurkestreker'».

Det anføres brudd på en rekke punkter i Vær Varsom-plakaten: 4.1 (saklighet og omtanke), 4.3 (respekt for privatliv), 4.4 (dekning for titler), 4.7 (identifisering i forbindelse med klanderverdige forhold), 4.12 (bildebruk), 4.13 (rette feil), 4.14 (samtidig imøtegåelse), 4.15 (tilsvar) og 4.16 (lenking).

TILSVARSRUNDEN:

Bergensavisen (BA) forklarer om bakgrunnen for de påklagede artiklene: «Våren 2014 har Bergensavisen gransket økonomien til 124 utesteder i Bergen. Vi har blant annet gjennomgått selskapenes regnskaper, eierforhold og revisoranmerkninger. I artiklene på BA.no er denne informasjonen systematisert og presentert i et interaktivt kart, der nøkkelinformasjon om hver enkelt virksomhet og hver enkelt eier er presentert.»

Slik BA ser det, er de påklagede artiklene «vinklet på Skatt Vests funn i Bergen, mens det interaktive kartet tar for seg økonomiske forhold og revisorenes presiseringer etter gjennomgang av utelivsbedriftenes regnskap og rutiner». BA anfører: «Klager havnet på listen over bedriftseiere med flest revisoranmerkninger ettersom flere av selskapene klager eier har unnlatt å levere regnskap etter lovens frist tre år på rad. Dette er offentlig informasjon satt i system, og fungerer som supplerende informasjon til leseren i artikler som også tar for seg mer alvorlige brudd på regelverket.»

Videre bekrefter BA at det var kontakt med en av klagerne etter publisering, og at den første kontakten medførte endringen av tittelen «Verstingene». Denne endringen skjedde natt til lørdag 7. juni 2014, og BA innrømmer at ordet var «uheldig». Etter BAs mening kan den nye tittelen underbygges med fakta. BA opplyser også at klager tok ytterligere kontakt med avisen, og at denne kontakten resulterte i svaret som er sitert i klagen (se over, sekr. anm.).

Slik BA ser det, var redaksjonen snar med å endre tittelen til en mer «nøktern overskrift». For øvrig mener BA at artikkelens hovedtittel har dekning i brødteksten. De resterende klagepunktene er ikke kommentert.

Klagerne merker seg at BA tar selvkritikk på tittelen «Verstingene». Slik klagerne ser det, var denne tittelen «grovt misvisende», og de bemerker at rettingen først kom den påfølgende dagen, da skaden, ifølge klagerne, allerede var skjedd.

Videre understreker klagerne advokat: «Mine klienter har ufrivillig blitt trukket inn i en serie av publikasjoner som på en spekulativ og usann måte knytter dem opp imot grov kriminalitet og svart omsetning som det overhodet ikke er dekning for. De har heller ikke fått anledning til å imøtegå disse grove sammenligningene, noe som har resultert i et svekket renommé i en ellers så utfordrende bransje. Man har også måttet bruke mye tid på å forklare seg for en lang rekke store og helt avgjørende kunder som i likhet med mine klienter

vektlegger et høyt etisk ansvar. Det vil trolig, etter BAs publiseringer, ta lang tid for å rette på dette svekkede renomméet.»

BA påpeker at innholdet i de påklagede artiklene er basert på fakta; faktaopplysninger fra ulike offentlige registre og institusjoner, som så er sammenstillet. BA anfører: «Ingen av sakene er vinklet på noen annen måte enn det som kan belegges med konkrete fakta.» Videre viser BA også konkret til hvilke kilder de ulike opplysningene kommer fra.

BA skriver: «Når det gjelder revisoranmerkninger, presiseres det i artikkelteksten at 'Det meste dreier seg om at årsoppgjøret ikke er avgitt innen lovens frist eller usikkerhet vedrørende fortsatt drift.' Når man klikker seg inn på informasjon om den enkelte eier, fremkommer også årsaken til revisoranmerkningene i hvert enkelt tilfelle.»

Hva gjelder endringen av tittelen, opplyser BA at artikkelen ble publisert fredag 6. juni kl. 22:09, og at ordlyden altså ble endret i løpet av natta.

Med hensyn til klagernes påstand om rett til samtidig imøtegåelse og tilsvare, mener BA det kan drøftes «hvorvidt avisen burde innhentet tilsvare eller samtidig imøtegåelse fra utestedene. All den tid hele 124 utesteder er gransket, og all informasjon som er presentert er offentlig tilgjengelig, kan [BA] ikke se at dette har vært nødvendig».

BA konkluderer med at det å samle inn og sammenstille offentlige data, og presentere dataene på en faktabasert måte, ikke kan innebære et brudd på god presseskikk.